

Prava pravna reforma

Piše: Igor Isailović

Srbija je na raskrsnici evrointegracija prošla i treba da prođe ozbiljnu reformu pozitivnog zakonodavstva, kako bi postala društveno prihvatljiva zajednica evropskih naroda.

U burnoj godini koja je za nama, Srbija je preduzela stidljive korake ka korenitim reformama pravnog sistema.

Izvršena je „reforma pravosuđa“, oročena je transformacija društvenog kapitala i društvene svojine, stvoreni su uslovi za uspostavljanje prava svojine na zemljištu u gradskom jezgru, borba protiv organizovanoj kriminala i korupcije je u jeku, po prvi put je utvrđeno da određene kompanije imaju dominantni položaj i da taj dominantni položaj zloupotrebljavaju, izmenjeni su propisi u oblasti izgradnje novih objekata, odlučan je stav države, a javno mnjenje je sve više mišljenja da je zbog budućnosti zemlje bitno utvrditi i osuditi sve ratne zločine, koji su se desili u ovom delu sveta; donet je set propisa kojima se štite lična prava zagantovana ustavom Republike Srbije i Evropskom poveljom o ljudskim pravima (npr: zabrana mobinga, zaštita od duvanskog dima, set propisa o zdravstvenoj zaštiti, zaštiti ličnih podataka, zaštiti potrošača itd.), formirana je nova agencija za borbu protiv korupcije, ratifikovani su bilateralni sporazumi o izručivanju državljana koju su optuženi za organizovani kriminal, počelo je sa ozbiljnim zaplenama imovine stečene izvršenjem krivičnih dela.

Dakle, u godini koja će uskoro biti za nama, preduzete su određene mere u uspostavljanju pravne države, koja je tektonski bila razrušena u periodima ratova, inflacija, piramidalne štednje, korenitih političkih promena, atentata, ksenofobije. Međutim, rezultati reforme biće vidljivi samo i samo ukoliko vlast bude imala hrabrosti i sluha za mere koje je neophodno

preduzeti u narednoj, usudio bih se reći, odlučujućoj godini.

Pred nama je period koji iziskuje „mobilizaciju“ svih nas u borbi protiv korupcije, organizovanog kriminala, monopola, tj. „mobilizaciju“ svih nas u uspostavljanju vladavine prava, kao ideala svih savremenih pravnih sistema današnjice.

Borba protiv korupcije

Da bi neki problem bio rešen, potrebno je utvrditi uzrok problema. Zašto je Srbija u svetu poznata kao zemlja sa veoma visokim stepenom korupcije? Pre svega, trebalo bi znati da je Krivičnim zakonikom „korupcija“ definisana kao krivično delo primanje mita, a inkriminisana radnja izvršenja definisana je na sledeći način:

„(1) Službeno lice koje neposredno ili posredno zahteva ili primi poklon ili drugu korist ili koje primi obećanje poklona ili druge koristi za sebe ili drugog, da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službeni radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službeni radnju koju bi moralo izvršiti i

(2) Službeno lice koje neposredno ili posredno zahteva ili primi poklon ili drugu korist ili koje primi obećanje poklona ili druge koristi za sebe ili drugog da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službeni radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službeni radnju koju ne bi smelo izvršiti“.

Prema određenim istraživanjima, najučestalije jeste izvršenje krivičnog dela koje se odnosi na izvršenje službene radnje koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službeni radnju koju ne bi smelo izvršiti, ali to organ ne čini radi izvršenja službene dužnosti, već zbog lične koristi, jer se izvršenjem ove radnje najmanje rizikuje da izvršilac bude otkriven. Npr. vi zahtevate izvod iz javnog registra nepokretnosti, a organ vam izda taj izvod ne zbog toga što je to njegov posao, već zbog toga što od vas primi poklon. Do ovih situacija dolazi zbog toga što od volje službenika zavisi da li ćete ispravu dobiti danas ili za par nedelja, tj. zbog toga što nepostupanje u roku nije adekvatno sankcionisano. Ovaj uzrok tzv. usko grlo, postoji u svim organima koji svakodnevno odlučuju o pravima građana.

Nema sankcije ukoliko sud ne donese odluku u određenom roku, nema sankcije ukoliko poresko uverenje ne dobijete odmah, nema sankcije ukoliko odluku po žalbi ne dobijete u određenom roku, nema sankcije ukoliko izvod iz matične knjige ne dobijete u roku, nema sankcije ukoliko tužilac sa podizanjem optužnice čeka i po nekoliko godina, nema sankcije ukoliko se istraga u pojedinim predmetima vodi i po nekoliko godina, nema sankcije ukoliko krivični postupak traje i po nekoliko godina, nema sankcije ukoliko sudija ne donese presudu zbog propuštanja, a to je morao da donese, nema sankcije ukoliko sudija o predlogu za izdavanje privremene mere ne odluči i po nekoliko meseci, nema sankcije ukoliko javni registar nepokretnosti ne

Korupciju ne bi bilo teško iskoreniti kada bi zakonodavac propisao jasna pravila, rokove i sankcije, a naležni organi odlučno sankcionisali svakog službenika koji se ne bude pridržavao pravila i rokova.

uknjiži pravo svojine ili izvrši brisanje tereta i po nekoliko godina, nema sankcije...

Imovinske karte-utvrđivanje porekla imovine

Sama činjenica da je osnovana Agencija za borbu protiv korupcije ne znači da je država preuzela sve što je u njoj moći da se obračuna sa korupcijom. Pomenutoj Agenciji bio bi daleko olakšan rad, kada bi zakonodavni organ propisao obavezu da je svaki građanin, vlasnik imovine preko 20.000.000 dinara, bio dužan da svake godine podnosi godišnju prijavu za evidenciju ukupne imovine. Naime, odredbom iz člana 186 Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji predviđeno je pravilo:

Poreski obveznik, fizičko lice i preduzetnik, dužan je da u roku od deset meseci, od dana početka primene ovog zakona, podnese Poreskoj

upravi prijavu za evidenciju ukupne imovine u zemlji i inostranstvu, ako je njena vrednost veća od 20.000.000 dinara.

Međutim, adekvatna sankcija nije predviđena i nije jasno zašto ta obaveza nije predviđena na godišnjem nivou. Da je ta obaveza predviđena na godišnjem nivou, te da postoje ozbiljne i jasne sankcije za kršenje ove odredbe, Agencija za borbu protiv korupcije, u saradnji sa drugim državnim organima, ne bi imala težak zadatak da utvrdi da li je neko imovinu stekao na sumnjiv način ili je imovina legalno stečena.

Naime, kada neko prijavi svoju imovinu, potrebno je da navede hronologiju sticanja, ali je u budućnosti dužan i da navede način na koji se imovina uvećala. Ukoliko je imovina uvećana za određeni iznos, onda je potrebno to uporediti sa godišnjim poreskim prijavama, te ukoliko se utvrdi da postoji nesrazmera, neće biti teško utvrditi da je bar bilo poreske utaje, ako ne i nekog težeg krivičnog dela. Ovaj efikasan mehanizam bi sa jedne strane bilo moćno oružje u borbi protiv korupcije, a sa druge strane bi imućne građane sačuvao od etiketiranja da su „tajkuni“, „lopovi“, „kriminalci“.

Osim borbe protiv korupcije, u narednoj godini neophodno je pod hitno doneti propise:

- o javnom beležniku (notarima)
- izmene krivičnog zakonodavstva (efikasnija borba protiv kriminala sa uporednim poštovanjem ljudskih prava)
- o reformi pravosuđa (U Srbiji jeste sprovedena korenita reforma pravosuđa, ali ona ne podrazumeva nešto statično, već postupak koji bi svakodnevno trebalo pratiti. Naime stručna javnost je mišljenja da bi rad nosioca pravosudnih funkcija trebalo pratiti, pre svega, na osnovu statističkih podataka. Potrebno bi bilo usvojiti određeni pravilnik o bodovanju svakog sudije i tužilaca na osnovu postignutih rezultata, odnosno propisati norme koje bi sudija morao da ispuni. Sudijski i tužilački dnevnik trebalo bi da budu osnov za razrešenje istih. Kada bi, kojim slučajem, bilo utvrđeno da određeni sudija u proseku sudi po dve godine u jednom predmetu, da mu odluke u 50% slučajeva budu ukinute, onda ne bi bilo teško razrešiti tog sudiju)
- o reformi fiskalnog sistema
- o planiranju i izgradnji ■

Igor Isailović